

Nemzetközi kapcsolatok története II.

Repedések a kétpólusú világban (1975-1995)

Szocializmus több kontinensen?

- Incidensek: forradalmak, polgárháborúk, határvillongások, melyekkel Moszkva és Washington nem tudott mit kezdeni.
- **Repedések a kétpólusú világban**
- 1970-es évek: katonai szempontból az USA és a Szu közel került egymáshoz
- Fegyverkezésre fordított összegek (1974):
 - Szovjetunió: 109 MRD USD
 - USA: 85 MRD USD
 - Kína: 26 MRD USD
 - UK és Franciaország: 9,7 MRD USD
 - NSZK 13,7 MRD USD
- Legnagyobb egyenlőtlenség: nukleáris rakétahordozók
→ hogyan előzhetnék meg egymás elpusztítását?

Repedések a kétpólusú világban

- 1972 SALT I (Stratégiai Fegyverkorlátozási Szerződés) – korlátozta a két fél által birtokolható interkontinentális ballisztikus rakéták számát, leállította a Szu. rakétaelhárító rendszerének fejlesztését.
- 1979 SALT II - mindkét fél kötelezi magát hogy a birtokában lévő interkontinentális ballisztikus rakéták (ICBM) indítóberendezéseinek, a tengeralattjáró-bázisú rakéták (SLBM) indítóberendezéseinek és a nehézbombázóknak az együttes száma nem haladja meg a 2400 egységet, míg a több robbanófejes rakétáké az 1320 egységet. Mindkét fél kötelezi magát arra is, hogy nem telepít új ICBM indítóberendezéseket, sem új típusú stratégiai támadófegyvereket. Nem ratifikálta az USA Szenátusa, nem lépett életbe.

Európa

- 1968. prágai események – a Szovjetunió nem akarja megengedni az érdekszférájába tartozó államoknak az önálló fejlődés lehetőségét, ill. nem lehetnek egy francia vezetés alatt álló európai konföderáció tagjai.

Keleti enyhülés:

1. Willy Brandt megbékélési politikája (Szu, Cs, PI, NDK) – állandónak tekintette az 1945 utáni határokat, K-Ny kapcsolatok virágzó korszakát nyitotta meg.
2. Nyugati tőke kezdett a Vasfüggönyön túlra áramlani, gazdasági enyhülés, kulturális kapcsolatok erősödése.
3. 1975. Helsinkii Egyezmény – katonai félreértések elkerülése a cél, ill. kölcsönös haderőcsökkentés.

A változó amerikai külpolitika

- Krónikus undor az ázsiai kommunizmus iránt – nincs különbség Mao és Hruscsov/ Brezsnyev között
- USA belebonyolódik a vietnami háborúba – első veszteség 1945 óta
- Veszteség és infláció, diáklázadások és Watergate-botrány – az elnöki rendszert kérdőjelezte meg (Nixon)
- Háború hatása – főleg pszichológiai és személyes – az amerikai civilizáció és az alkotmányos intézmények válsága.
- Mely országokért fog, melyekért nem fog az USA háborúzni? - irritálta a szövetségeseket is.
- Kissinger, mint nemzetbiztonsági tanácsadó és külügyminiszter.
- Realisztikus szemlélet – a világot történelmileg kell értelmezni, nagyobb összefüggésekben, egymáshoz való viszonyukban értelmezni, a világ színpada sosem lesz tökéletesen harmonikus, késznek kell mutatkozni az alkura.

Arab-izraeli háborúk (1967-2006)

Előzmények

- Érdek és értékpolitizálás; preventív csapás elmélete; gazdaság; földrajzi adottságok
- Hidegháborús logika érvényesülése
- 1956-os háború tapasztalatai
- Pánarab tervek (Egyesült Arab Köztársaság – Szíria, Jordánia, Jemen, Egyiptom: 1958.)
- PFSZ létrejötte (1964)
- Titkosszolgálatok működése (KGB, CIA, Moszad)

Ellenfelek

Szembenálló erők

Egyiptom: 31 millió lakos

Hadereje: 450.000 fő, 2000 harckocsi, 450 repülőgép

Jordánia: 2,1 millió lakos

Hadereje: 80.000 fő, 200 harckocsi, 18 repülőgép

Szíria: 5,6 millió lakos

Hadereje: 120.000 fő, 400 harckocsi, 120 repülőgép

Izrael: 2,3 millió lakos

Hadereje: 210.000 fő, 1200 harckocsi, 300 repülőgép

Haderő fejlesztése: Mirage III, Mystere, Ventou, M-48 Patton és M-60, Centurion, Sherman harckocsik

Haditervek: Weizman-Tal ↔ Rabin

Kahir terv – egyiptomi (2. világháborús emlékek)

Közvetlen előzmények

- 1967. április 7. légi összecsapás északon
- május 11. Eskól beszéde
- május 13. egyiptomi csapatösszevonások
- május 15. izraeli katonai parádé
- május 16-17. ENSZ felszólítása
- május 19. izraeli mozgósítás
- május 22. Egyiptom lezárta a Tirán-szorost és mozgósít, izraeli hadikabinet
- május 24. Aba Eban nyugati útja, 48 órás haladék
- május 27. USA szabad utat ad, egyiptomi-jordániai védelmi szerződés
- június 1. megszületik a háborús terv
- június 3. izraeli egységkormány létrehozása,
- június 4. támadási terv (Galamb hadművelet)

A háború lefolyása

Déli Arcvonal (június 5-9.)

Gavis, Tal, Joffe, Saron

Amer, Mahmud Sadikr

Galamb-haditerv

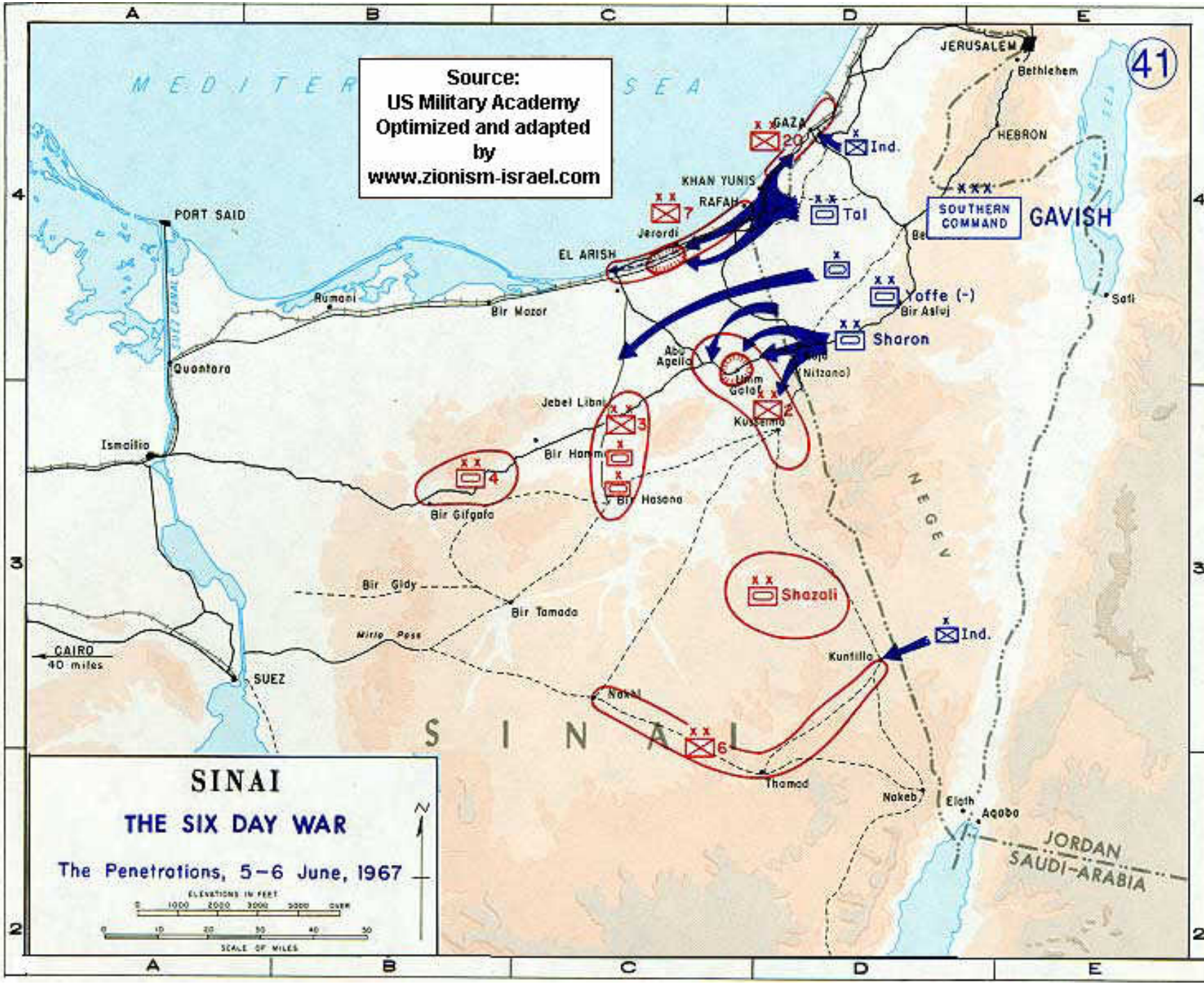
Haditerv, 3 fő irány:

a, Gáza – El Arish

b, Abu-Ageila, Bir Lahfan, Bir Gilgafa, Mitla-szoros

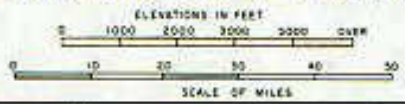
c, Sarm es-Sejk

Source:
US Military Academy
Optimized and adapted by
www.zionism-israel.com

SINAI THE SIX DAY WAR

The Penetrations, 5-6 June, 1967

A háború lefolyása

Középső Arcvonal (június 5-7.)

Nárkisz tábornok

Jordán támadással indul, de azonnali izraeli ellencsapás:

Dzsenin, Tubasz, Nablusz

Kalkilija – Tulkarm

Jeruzsálem – Jerikó – Jordán folyó

Hebron – Ramallah

ISRAEL

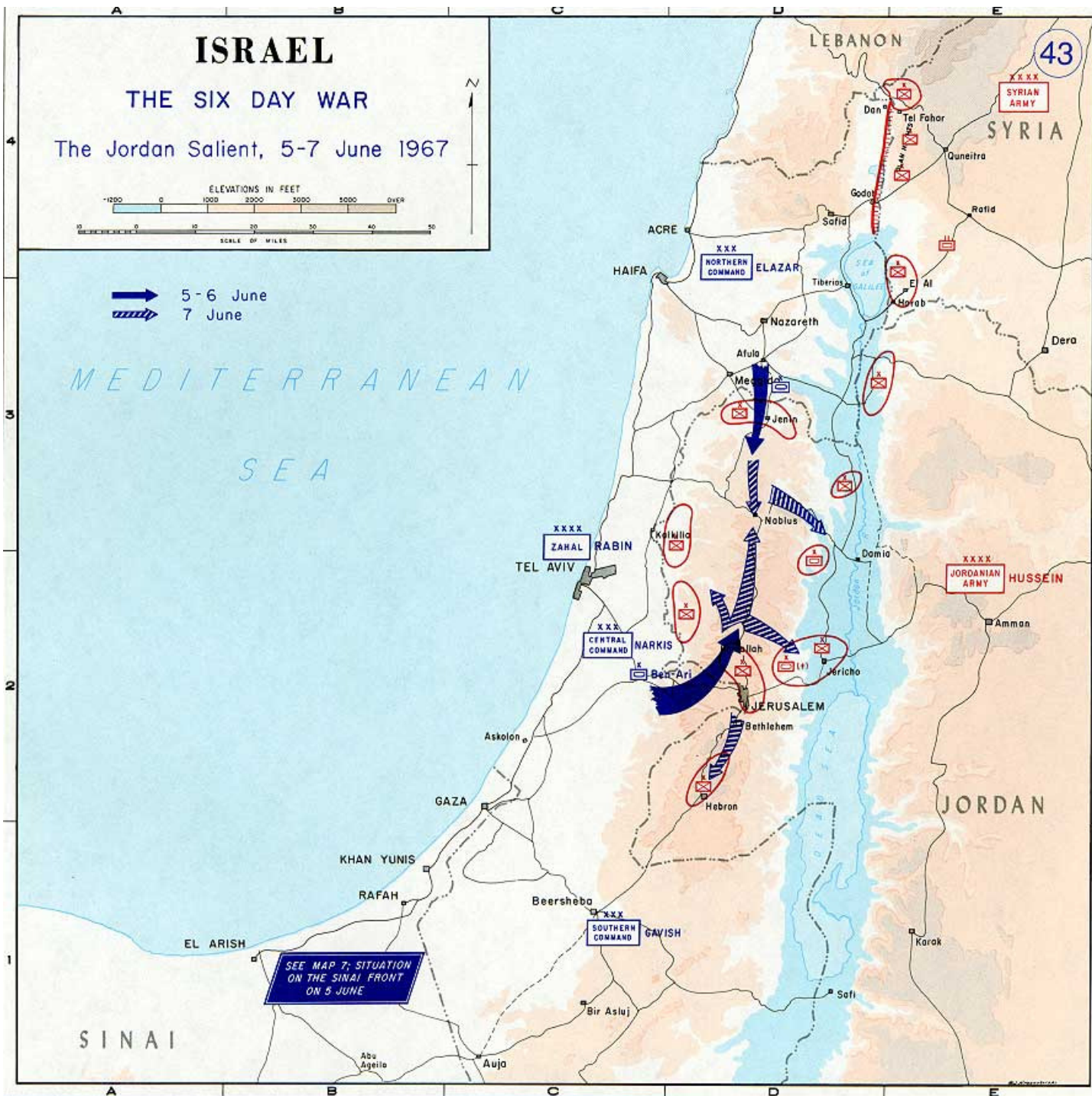
THE SIX DAY WAR

The Jordan Salient, 5-7 June 1967

➡ 5-6 June
➡ 7 June

MEDITERRANEAN
SEA

SEE MAP 7, SITUATION ON THE SINAI FRONT ON 5 JUNE

A háború lefolyása

Északi Arcvonal (június 9-10.)

Mose Dajan parancsára indul meg a támadás Szíria ellen, Rabin le akarja állítani (David Elázár a parancsnok)

Kuneitra, Banjasz, Hermon-hegy, Tel Facher

Június 10. 18.00 – ENSZ tűzszünet életbe lép

A Liberty incident (június 8.)

Következmények

1967. november 22. **ENSZ 242. számú határozat**
(névelő ügy > megszállt területeket említ)

- Nincs megjelölve konkrét időpont, terület
- Nincsenek említve palesztinok, csak menekültek

Koszigin és Johnson nyilatkozat

Veszteségek: 15000 egyiptomi, 5000 jordániai, 2000 szíriai, 3000 izraeli halott, sebesült és eltűnt

Egyéb: pufferterületek – elfoglalt területek (1 millió arab került izraeli fennhatóság alá), legyőzhetetlenség mítosza, bevándorlás erősödése, gazdasági változások

Israel and Neighboring States

1973. Jom kippur-i háború (október 6-26.)

- Katasztrófális arab vereségek, de újrafegyverkezés szovjet segítséggel
- Szadat vissza akarja szerezni a Sínai-félszigetet (presztízs)

1972. Münchener olimpia: 11 izraeli sportoló meghal, majd izraeli bosszúhadjárat a Fekete Szeptember ellen

- Huszein jordán király üzenete
- Lassú arab mozgósítás, nincs izraeli megelőző csapás (a hírszerzés tétlenkedik)
- Október 10-14.: Izraeli mozgósítás és ellencsapás, először a Golán-fennsíkon, azután délen
- Golda Meir parancsot ad a „**Végítélet napja**” hadművelet elindítására

Következmények

1. Pothelyzet alakul ki (egyenlő erők, de nincs döntés)
2. Első olajsokk, az OPEC négyszeresére emeli az olaj árát és 5%-kal csökkenti a termelést (véget ér az olcsó olaj korszaka)
3. Izraeli-egyiptomi békeszerződés (1978. Camp David, Begin-Szadat) > Izrael kivonul a Sínai-félszigetről 1982-ig, de Egyiptom ezért nem avatkozik be a Nyugati Part rendezési tervébe

I. libanoni háború (1982)

- 300 ezer palesztin menekült Dél-Libanonban (menekülttáborok)
1975. Kirobban a libanoni polgárháború (sííták-szunniták; keresztények-muszlimok) > Szíria befolyása növekszik (támogatják a Fatah forradalmi szervezetet Arafat mérsékelt szárnyával szemben)
- 1981-től folyamatosak a palesztin támadások Észak-Izrael ellen (válaszcsapás indul)
1982. **1. libanoni hadjárat:** Izraeli légitámadás, majd szárazföldi erők is támadnak (elfoglalják Dél-Libanont, majd Bejrút egy részét)
- Sabrai és Satilai mészárlás > falangisták akciója (Sharon lemond)
 - ENSZ békefenntartók érkeznek (1983. bejrúti merénylet > 299 amerikai és francia halott)
 - Arafat Tuniszba menekül, onnan irányít
 - 1985-2000: izraeli biztonsági zóna létrehozása Dél-Libanonban, majd 2000-ben Izrael kivonult és a helyére a **Hezbollah** (Isten Pártja) vonult be
- 2005-ben megkezdődött a biztonsági kerítés építése, így a pufferzóna jelleg megszűnik

Israel-Lebanon Border, June, 1982

Az oslói folyamat és kudarca

- 1993-ban véget ért a **1. palesztin intifáda** (felkelés) és megkezdődik az enyhülés > Rabin-Arafat-Abbász vezetésével
 - A feltétel: Izrael Állam elismerése, a telepítések befejezése, az önkormányzat kiépítése Ciszjordániában és a gázai-övezetben (belügyek, oktatás, rendőrség) > Fatah-Hamász ellentét
 - 1994. Izraeli-jordán békeegyezmény megszületése
 - 1995-ben megölik Rabint, 2004-ben meghal Jasszer Arafat
- 2000-ben kirobban a 2. palesztin intifáda, Barak megbukik 2001-ben Ariel Saron miniszterelnök lesz
- 2003-ban megélénkült a Hezbollah és egyéb terrorszervezetek együttműködése
- 2006-ban kitört a **2. libanoni-izraeli háború** (Irán szerepe)
- 2007-től Hamasz-Fatah egységkormány jön létre, a gázai-övezet elszigetelődött (segélyszállítmányok ügye)

WEST BANK & GAZA

Under Israeli Occupation
Since 1967

- 1949 Armistice (Green Line)
- Palestinian Authority
- Israeli control
- Wall/fence
- Roads
- ▲ Israeli Settlement

0 10 20 mi
0 10 20 30 km

1979-1985

A kis hidegháború időszaka

A hetvenes évek vége

- Ford: „békét erő által” – mi értelme van az enyhülésnek?
- Brzezinski: Szovjetunió-USA-Kína erőpólusok és Japán, Amerika, Nyugat-Európa háromszögek > Kína új partner, akivel sakkban tartható a Szu.
- A **détente** (enyhülés) nem a viszony rendezését, hanem fenntartását szolgálja, egyensúlyi keretek között (közeledés és elrettentés sajátos keveréke)
- Brezsnyev alatt a szovjet külpolitika globalizálódott, a szovjet fegyverkezés folytatódott

A hetvenes évek vége II.

- Szovjet hadászati fölény (SS-20-as rakéták, 5000km a hatótávolság)
- A Szu. a status quo megtörésére törekszik > harmadik világ országai
- 2 olajárrobbanás (1973; 1979) > véget ér a gazdasági csoda, a gazdaságok lelassulnak
- **Technológiai forradalom** indul meg > a bőség korszakából a szűkösség korszakába való átmenet
- Olajfegyver (OPEC) > felértékelődnek egyéb országok mint Angola, Szudán, Venezuela, Líbia stb.
- 1971. összeomlik a Bretton Woodsi rendszer > az USA kilép, az aranyalap rendszer nem működik többi > nagy volumenű tőkeáramlás > a kilencvenes évekre: válságból válságba sodródás
- Megváltoznak a globális stratégiák, stratégiai gondolkodás előtérbe kerül

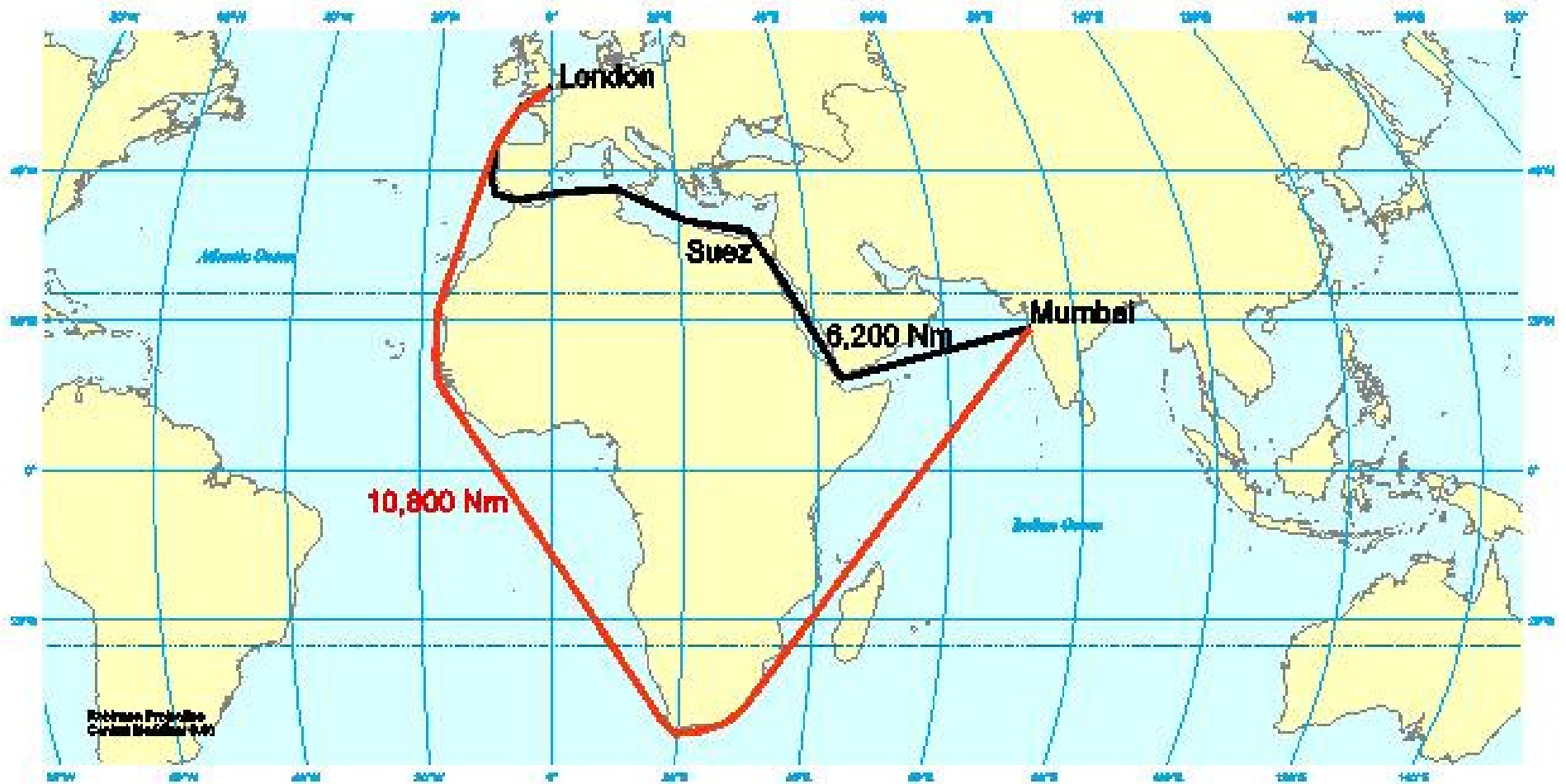
COLD WAR

- EASTERN BLOC
- WESTERN BLOC
- IRON CURTAIN

A hetvenes-nyolcvanas évek

- A szegfűk forradalma Portugáliában (1974) > Angola és Mozambik függetlenné válik Portugáliától (1975. Az angolai háború megindulása, Dél-Afrika-Kuba-Szu.)
 - Etiópia-Szómália (ogadeni háború) > szovjet segítség Etiópiának (1977-1978)
 - 1975-ig a Szuezi-csatorna zárva > megkerülik Afrikát > szupertankerek megjelenése
 - A szovjet szállítókapacitás növekszik (hajóflotta, repülőgéppállomány)
1973. Párizsi-béke > vietnami háború vége,
1975. Észak-Vietnam lerohanja Dél-Vietnamot
(regionális vezető szerep)

A hetvenes-nyolcvanas évek

- Szovjet barátsági szerződések (Mozambik, Angola, Etiópia, Vietnam, Afganisztán)
- II. szovjet birodalom formálódása – szorosok ellenőrzése (Aden, Jemen)
- USA iráni kudarc (1979. iráni iszlám forradalom)
- A kőolaj 95%-a tengeri úton érkezik Nyugat-Európába
- A cserearányok megváltoznak (ömlik a nyugati pénz az arab országokba és a Szu.-ba)
- Pakisztán felértékelődik mind az USA, mind Kína számára (Indiai-óceán)

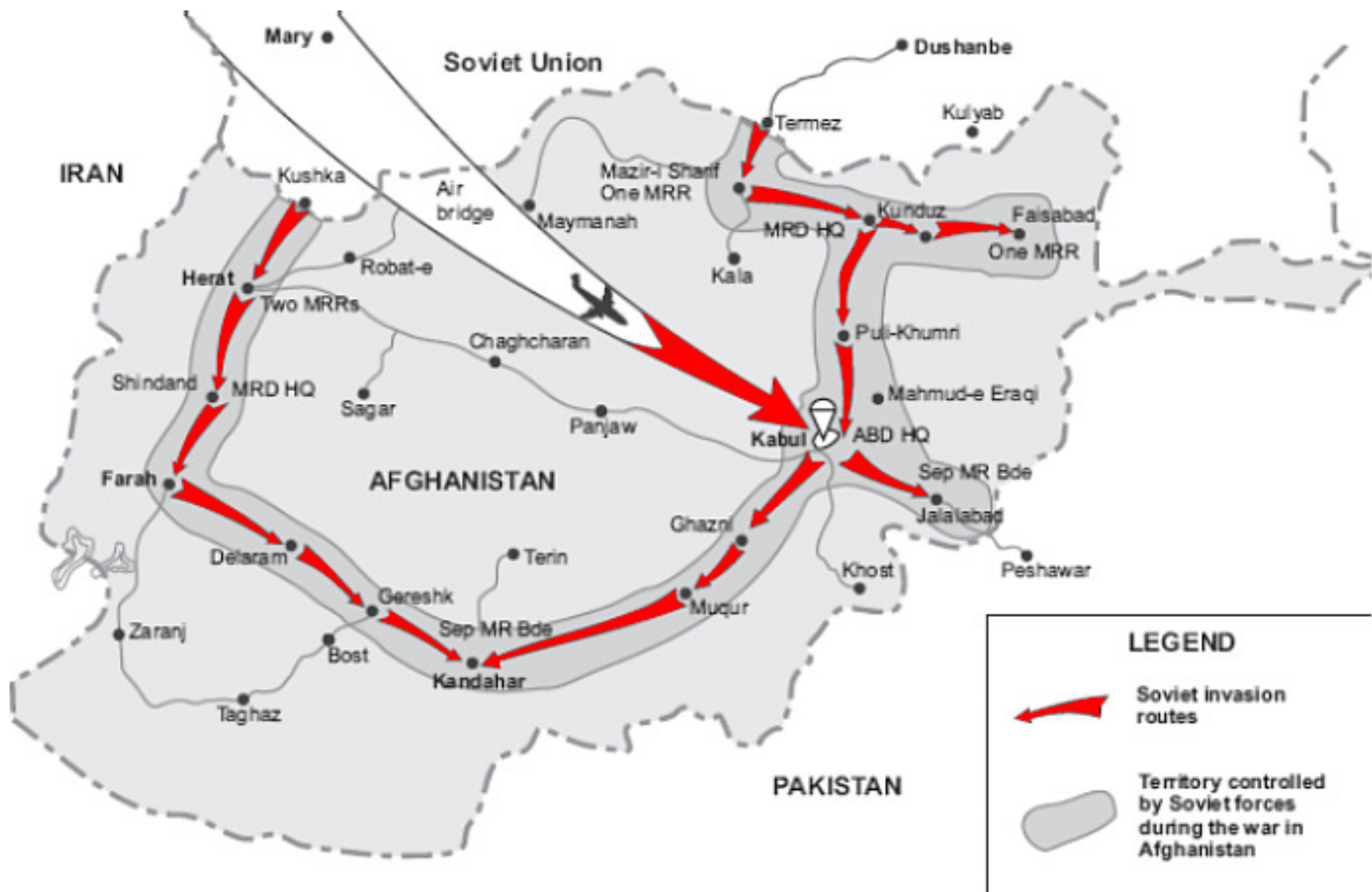
Afganisztán (1979-1989)

1978. A Szovjetunióban kiképzett afgán tisztek puccsa > sikertelen (Daud lemészárlása)

- **Taraki** szovjetbarát kormányát megdönti **Hafizullah Amin** muszlim vezető, a heráti méészárlás > szovjet intervenció (Kabul és környéke elfoglalása)
- Szpecnaz akció az elnöki palota ellen (Amint és családját megölik)
- Az új vezető **Babrak Karmal** lett (báb kormány)
- A szovjetek lépésről lépésre terjesztik ki a megszállási övezeteket, 40 ezer, majd 100 ezer fő állomásozik a térségben
- **Mudzshahed ellenállás** (mudzshahedin = isten harcosa) (törzsek szövetsége > egymás ellen is harcoltak), amerikai (CIA) támogatás a táliboknak > rakéták (Stinger), páncélvetők, kézigépfegyverek
- Sorozatos gerillatámadások, a szovjet katonaság „zaklatása”
- 4 millió civil menekült a szomszédos országokban (Pakisztánban leginkább)
- Nagy nemzetközi felháborodás (A moszkvai olimpia bojkottja)

1985. Gorbacsov hatalomra kerülése > enyhülés, Babrak Karmalt Nadzsibullah váltja a kormány élén, aki nemzeti békemozgalmat hirdetett; 1987. utolsó hadműveletek

1988. **Genfi egyezmény** > a szovjet csapatok kivonása Afganisztánból 1989-re. Ez volt a Szovjetunió Vietnámja. 1,5 millió afgán, 30 ezer szovjet halott és eltűnt, 5 millió menekült

Warplanes of the Afghan Air War

Most of the Soviet Union's tactical warplanes were used in Afghanistan, and most of the air strikes were flown by fighter-bombers. Among the new weapons blooded in the fighting was the Su-25 'Frogfoot'.

The veteran of the Afghan air force is the tough MiG-17 'Fresco'. Despite its age and lack of avionics, the MiG-17 is still recognised for its day, low-level ground attack capability.

Serving with both Afghan and Soviet forces, the venerable MiG-17 has been widely used on ground attack missions. The type carries an internal 23-mm cannon for strafing attacks.

Deployed later in the Soviet intervention, the MiG-23 is more capable in the ground attack role thanks to better avionics. Shown is a Soviet air force MiG-23BN, optimised for ground attack with the 'duck-nose' profile.

First seen in Afghanistan in 1980, the Su-25 'Frogfoot' close support aircraft has since demonstrated its lethality against rebel targets, often working closely with helicopter gunships. Some have had air-to-air scrapes with Pakistani F-16s.

While Mi-8s and Mi-24s formed the backbone of the rotary-wing force, the elderly Mil Mi-4 'Hound' has been used by the Afghan air forces for transport duties in less hostile areas. Many have fallen to guerrilla guns.

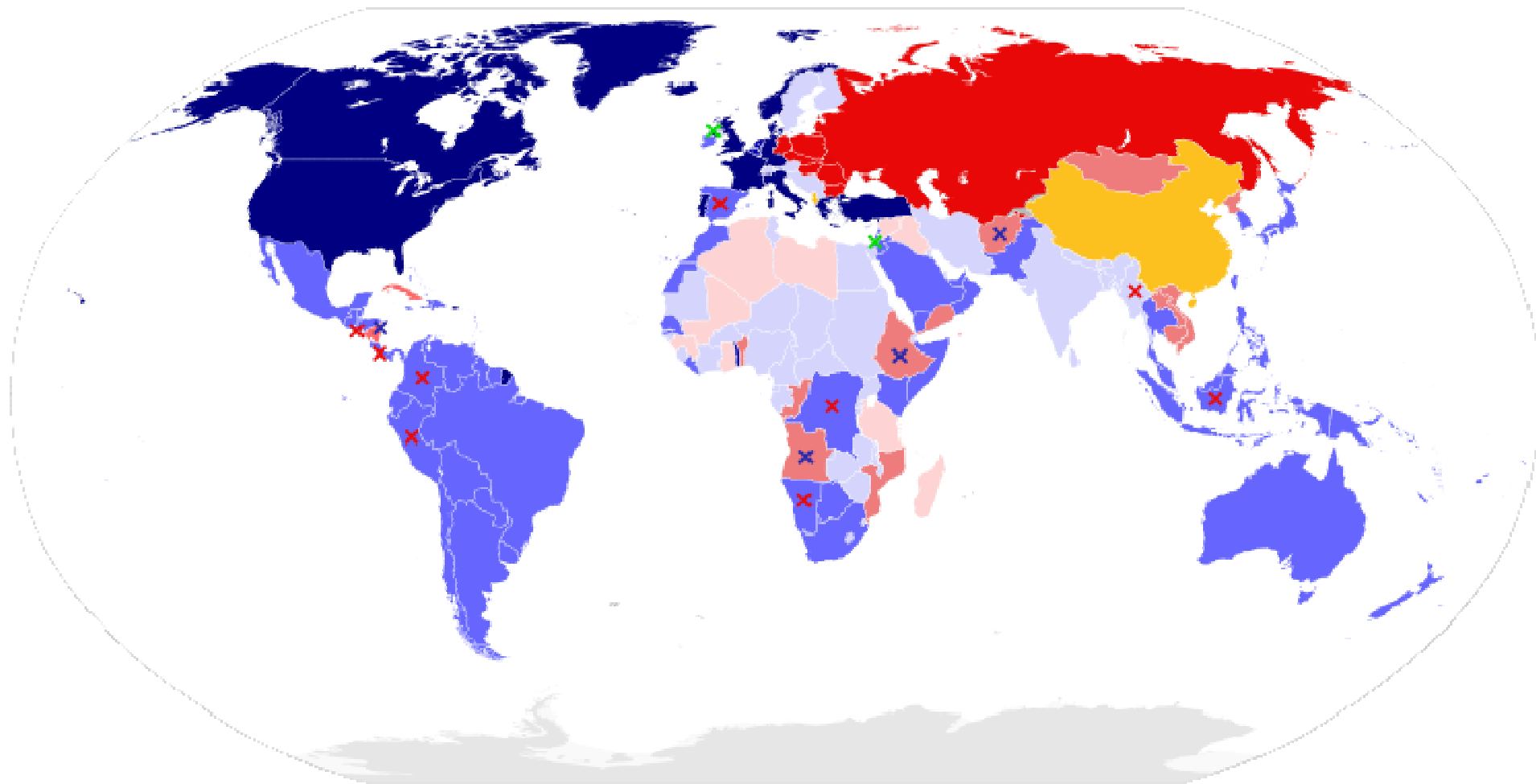

The Afghan air force relies totally on Soviet-supplied equipment. Antonov An-26s are used for tactical transport tasks, including some para-dropping missions.

A Carter-doktrína (1980)

- Az Egyesült Államok minden eszközzel megvédi érdekeltségeit a Közel-Keleten, fellép a Szovjetunió terjeszkedési törekvései ellen
- Haditengerészeti és repülőgép bázisokat alakít ki, a régieket megerősíti
- A NATO 15 éves fegyverkezési programot fogadott el (neutronbomba)
- Brüsszeli kettős nyilatkozat (1979) > rakétatelepítések (Pershing-2; SS-20) > „nullamegoldásért” cserébe (a szovjet rakétákat telepítsék az Urálon túlra)

Kis hidegháború (1979-1985)

- A SALT-II. ratifikálását elhalasztják
- Elnökválasztási kampány (1980) – Reagan nyer > új kurzus az amerikai külpolitikában
- 1982. meghalt Brezsnyev > ***gerontokrácia (Andropov és Csernyenko)***

Kis hidegháború (1979-1985)

- II. János Pál pápa (1978) > kommunistaellenes
- Pápa elleni merényletek (1981, 1982)

Kis hidegháború (1979-1985)

Carter: csökkentette a jobboldali diktatúráknak szánt támogatásokat

- Afganisztáni és iráni kudarcok
- Az USA visszaadta Panamának a csatorna feletti ellenőrzés jogát (1999-től)
- Hivatalosan is helyreállítja a kapcsolatokat Kínával és kivonják az amerikai csapatokat Tajvanról

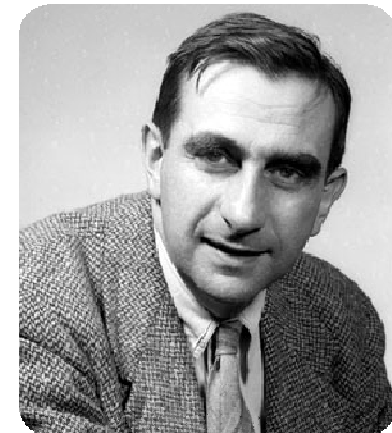
Irán: kitör az iszlám forradalom, 52 amerikait túsul ejtenek a nagykövetségen, a túsmentő akció kudarcba fullad

Ronald Reagan (1981-1988)

Kis hidegháború (1979-1985)

- Űrfegyverkezés és csillagháborús terv beindítása (1983) – Teller Ede
- Űrpajzs létrehozása (visszaállítani a területi sebezhetetlenséget)
- 1981. A Columbia űrrepülőgép fellövése

Kiindulási pont: a Szovjetunió gazdasága a csőd szélén áll

Kis hidegháború (1979-1985)

USA globális offenzívája:

Reagannal egy új korszak köszönt be

„A Szovjetunió a gonosz birodalma”

- Gyorshadtest felállítása (bárhol bevethető haderő)
- A Diego Garcia támaszpont megerősítése
- Katonai intervenciók Közép-Amerikában (Grenada, Nicaragua)
- Megszigorították a COCOM-listákat
- Bojkottok (olimpiák) és fegyverkezési spirál

Ronald Reagan elnöksége

5 szavas üzenet: család, munka, szomszédság, béke, szabadság

Irán: 444 nap után, a beiktatás napján elengedik a túszoikat

- A jóléti állam lebontása (adók és szociális kiadások csökkentése) > ***neoliberiális kapitalizmus*** (kínálati gazdaságpolitika > ***M. Friedman***)
- Növekvő infláció és társadalmi egyenlőtlenségek
- A védelmi kiadások ugrásszerű növelése (2000 Md dolláros védelmi program)

Central America

- International Boundary
- Road
- Minor Road
- River
- ★ National Capital
- City or Town

0 100 200 KM
0 100 200 Miles

© 2007 Geology.com

Ronald Reagan elnöksége II.

- Békefenntartók küldése Libanonba (1983) > robbantás az amerikai nagykövetségen, 241 halott
- Beavatkozás El Salvadorban (1983), Nicaraguában és Granadában (baloldal ellenes intervenciók)
- Csúcstalálkozó Gorbacsovval (Genf, Rejkjavík, Washington, Moszkva)
- Berlini discomerénylet: Líbia (Tripoli és Bengázi) bombázása (1986). Kadhafi életben marad > Lockerbie merénylet (1988)

Irangate / contragate

1986. Napvilágra kerül, hogy amerikai katonai vezetők izraeli segítséggel fegyvereket adtak el Iránnak a libanoni túszokért cserébe, a kapott pénzből a nicaraguai kontrákat támogatták, akik a marxista sandinisták ellen harcoltak

- Reagan az impeachment eljárást megússza (North, Pointdexter elviszik a balhét)

Irán és a radikális iszlám

- 70 milliós lakosság, soknemzetiségű
- Túlnyomóan síita muszlimok + perzsa hagyományok
- Dél-Irakban jelentős síita kisebbség él (feszültséggóc)
- **Reza Pahlavi sah** (1941-1979) > célja a modern Irán megteremtése, 1935-ben apja átnevezi az országot Perzsiáról Iránra

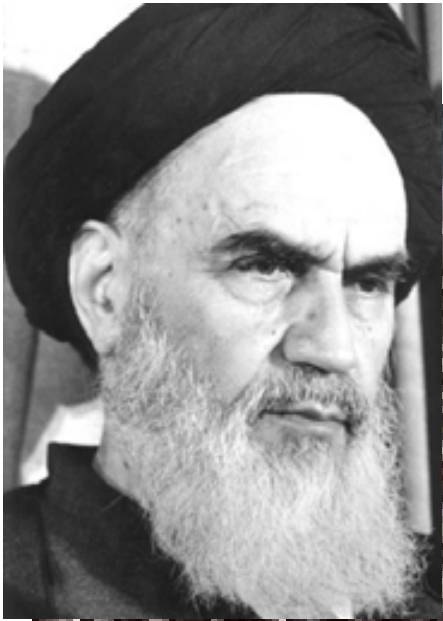
Ellenségkép: keleti (török, turk) és nyugati (brit, orosz) egyaránt: se nem kelet, se nem nyugat

Irán és a radikális iszlám

- Modernizációs törekvések a 2. vh. alatt és után (pán-iranizmus, regionális nagyhatalmi szerepre törekvés) (emberi és polgári jogok eltiprása)
- Nyugati befolyás – modernizáció – ellenállás (a „Közel-Kelet csendőre” terv)
- Hatalmas olajtartalékok, erőteljes iparosítás
- Iszlám köztársaság modell (világforradalom), teokrácia uralma, mellette vallási vezetők

1979: **iszlám forradalom:** a „kapitalista” sah elűzése, a száműzetésből hazatérő Khomeini ajatollah hatalomátvétele

Politikai rendszer: élén a fő ajatollah, az Örök tanácsa és az államelnök (egyházi és politikai rendszer keveréke)

Irán és a radikális iszlám

Fő kérdés: népszuverenitás vs. papi hatalom
(rendhagyó modell jön létre)

1980-1988. **Irak-iráni háború**

- Vallási, nemzetiségi ellentétek
- A nyugat mindkét felet támogatja
- Forradalmi hullám megakadályozása
- Határvita a casus belli

1982-ig iraki sikerek, azután iráni ellentámadás és állóháború (mérgezgázok bevetése)

- Hatalmas veszteségek mindkét oldalon

Irán és a radikális iszlám

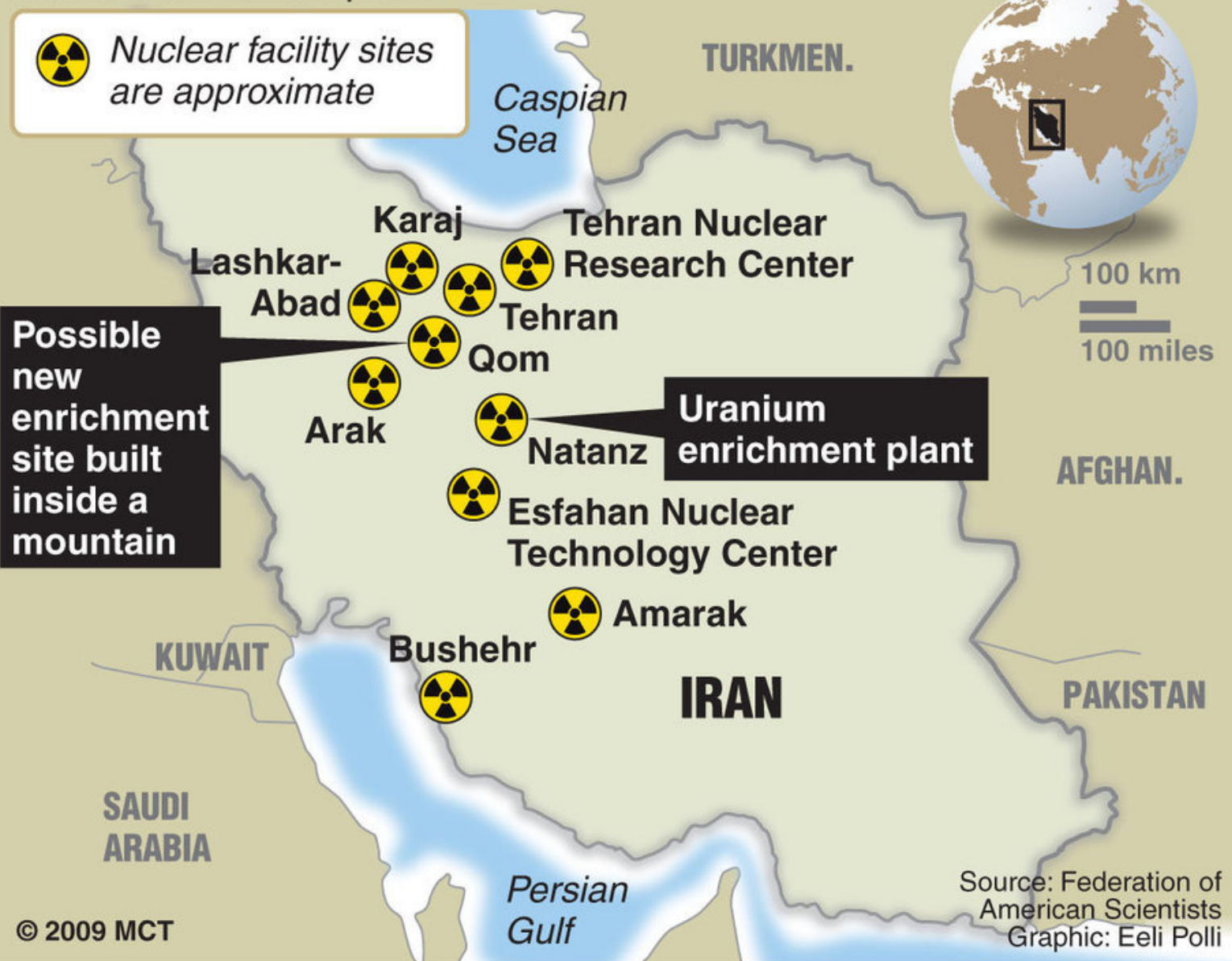
- Amerika-ellenesség, nem ismeri el Izraelt
- Mindenféle dominancia elutasítása
- Beavatkozási lehetőség 1997-ben Afganisztánban (Irán nemet mond)
- Jó orosz-iráni kapcsolatok a hadipar és energiaipar területén + nukleáris erőművek terén
- Reformista felkelések és lázadások (elnyomják)
> nyugati támogatással
- 2002-ben Bush a „gonosz tengelyéhez” sorolja Iránt

Irán és az atomenergia

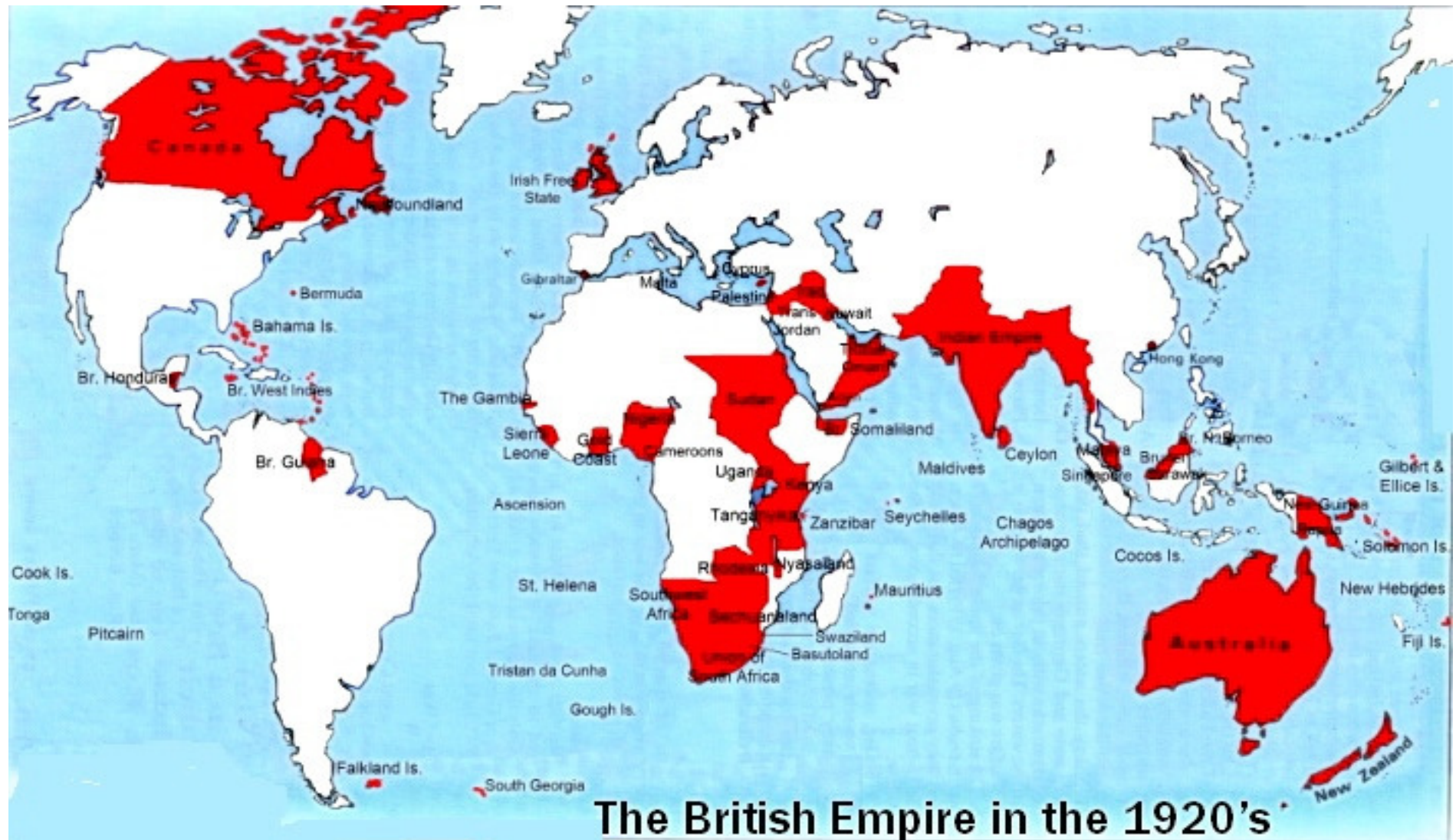
- A program 1974-ben indult be, Khomeini leállította azt, majd 1985-ben újrakezdődtek a kutatások
- 1987-ben az iraki légierő a földig rombolja a busehri blokkot (oroszból beruházás és polgári célokat szolgál ki)
- 2002. kipattan a **Natanz-ügy** (urándúsítás folyik?) > NAU ellenőrzés
- 2004-től hivatalosan urándúsító program, kiéleződik a viszony az USA-val és Izraellel (bojkott és embargó > nem tartják be)

Iran's nuclear facilities

Iran has revealed to the U.N. nuclear watchdog the existence of a second uranium enrichment plant.

Nagy-Britannia az 1970-1980-as években

Nagy-Britannia

1973. N-B. és Írország az EGK tagjai lettek

1973. Olajsokk > hatalmas kihívás Nagy-Britannia számára, Heath semlegesnek nyilvánította az arab-izraeli háborúban N-B.t > kevéssel esik csak vissza a termelés

- Üzemi korlátozások
- Bányász szakszervezetek sztrájkja állandósult

1974. Cipruson görög tiszték puccsa > Törökország lerohanja a sziget északi részét

A szegfűk forradalma Portugáliában > Salazar-rendszere megbukik (Angola, Mozambik függetlenné válik)

N-B. a hagyományos egyensúlyi helyzetre törekszik

Nagy-Britannia

1976. Súlyos gazdasági válság és hatalmas infláció

- IMF készenléti hitel felvétele
- Állami kiadások radikális csökkentése
- Korlátozott autonómia megadása Walesnek és Skóciának (külön törvényhozás és választások) > É-Írország nem kapja ezt meg

1976-tól az északír „békemozgalom” folyamatos merényletei > IRA (radikális), Sinn Féin (az IRA politikai szárnya)

1979-es választások: nyer a Konzervatív Párt (Thatcher)

Thatcherizmus

- Szakít a paternalizmussal
 - Az Egyesült Államokhoz fűződő különleges viszony átértékelődik
 - Erősödik az Európához húzás
 - Magas munkanélküliség > a társadalmi konszenzus megbomlik (munkásság – középosztály és a felső tízezer)
 - A New Right győzelme (szabadság és szabad verseny; állami kiadások lefaragása; adócsökkentés)
 - Bányabezárások, veszteséges üzemek felszámolása, letöri a szakszervezeteket > zavargások
1981. Károly herceg és Diana esküvője
(ideiglenesen eltereli a gondokról a figyelmet)

Thatcher-kormányzat

- Keleten nevezik el „Vaslady”-nek (keleti nyitás politikája)
> 1984-ben Budapestre látogatott
- Az atlantizmus megerősítése > rakétatelepítések
(cserébe beleszólás az indítókulcsok kérdésébe)
- Afganisztán, lengyel szükségállapot > Reagan követelése: a brit cégek vonuljanak ki a keleti piacokról
(komoly veszteség)
- Végleges kiszorulás Afrikából > 1980-ban Zimbabwe is függetlenné vált; a dél-afrikai apartheid rezsim nem nyilvános támogatása (Thatcher nem híve „Fekete-Afrikának”)
- Ambivalens álláspont az EGK-val szemben
(mezőgazdasági támogatások miatt) > még a kilépés is felmerül (visszatérítésekkel ezt elodázzák)

A falklandi-háború

A falklandi-háború

Malvin-szigetek (2 ezer brit lakos)
(1832 óta brit fennhatóság)

Argentína: szociális és gazdasági problémák

1976. Katonai junta átvette a hatalmat (káosz és infláció)

- Nacionalizmus és sovinizmus kialakulása, a gazdaság romokban hever
- A junta igényt tart Falklandra (spanyol örökség)
- Az ENSZ 1964-ben a dekolonizálódó térségek közé sorolta a szigetet

Miért kell? Kőolaj és földgáz lelőhelyek, az Antarktisz közelsége és stratégiai hely

THE FALKLANDS (MALVINAS)

1982

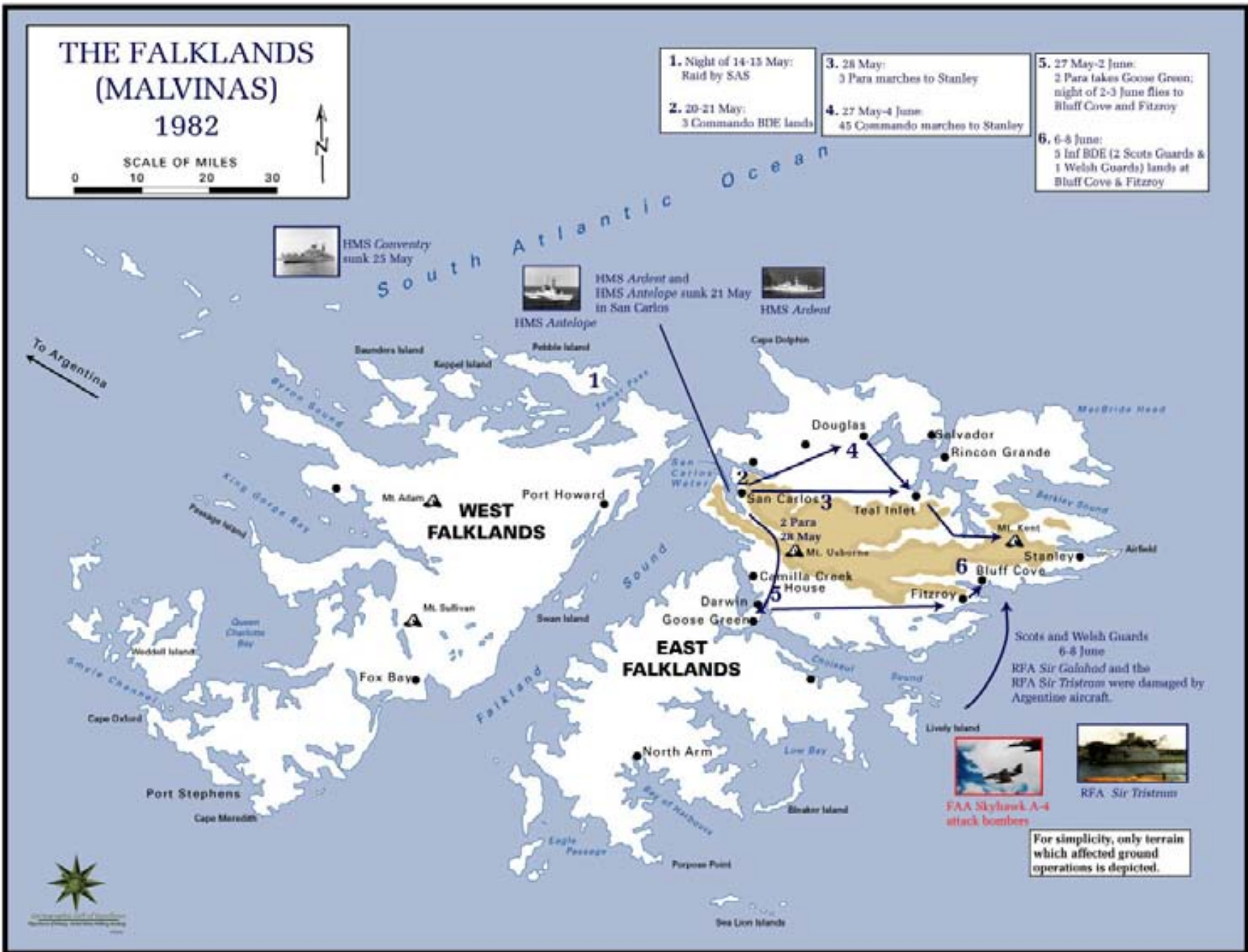
SCALE OF MILES
0 10 20 30

1. Night of 14-15 May:
Raid by SAS
2. 20-21 May:
3 Commando BDE lands

3. 28 May:
3 Para marches to Stanley
4. 27 May-4 June:
45 Commando marches to Stanley

5. 27 May-2 June:
2 Para takes Goose Green;
night of 2-3 June flies to
Bluff Cove and Fitzroy
6. 6-8 June:
3 Inf BDE (2 Scots Guards &
1 Welsh Guards) lands at
Bluff Cove & Fitzroy

HMS Coventry
sunk 25 May

HMS Ardent and
HMS Antelope sunk 21 May
in San Carlos

HMS Ardent

FAA Skyhawk A-4
attack bombers

RFA Sir Tristram

Scots and Welsh Guards
6-8 June
RFA Sir Galahad and the
RFA Sir Tristram were damaged by
Argentine aircraft.

For simplicity, only terrain
which affected ground
operations is depicted.

A falklandi-háború

1982. 40 argentin szerelő „elfoglal” egy szigetet > brit hadihajók indulnak el
- 5 ezer argentin katona elfoglalja a szigetet > kemény brit válasz > Thatcher megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat > negyven hadihajó indul el Argentína ellen
 - Az USA tétovázik és közvetíteni akar, de a fegyveres összecsapás elkerülhetetlen > Reagan biztosította a támogatásáról Thatchert
 - A britek blokád alá vették a szigetet > tengeri háború bontakozik ki, az olaszok és az írek megszegik az Argentína elleni embargót
 - Május: brit partraszállás, júliusig felőrlik az argentin csapatokat (Mendez megadja magát)

Következmények: Galtieri lemond, utódja a mérsékelt baloldal felé nyit

Thatcher megerősíti a hatalmát

- Bebizonyosodik, hogy az „ágyúdiplomácia” még érvényben van
- Az Exocet rakéták ellen még nincs védekezés (rakétaelhárító rendszerek fejlesztése)

Franciaország (1980-1995)

1970-es évek:

- Az enyhülés politikája (nem katonai, hanem politikai kérdés)
- Atomhatalom, volt gyarmatok problémája (Algéria)
- Elutasítják a tömeges megtorlás doktrínáját és a bevetési egységek mellett foglalnak állást
- Nem vesznek részt a SALT egyezményekben és egyéb atomfegyver-egyezményekben > mit jelent az amerikai védőernyő és mit a nyugat-európai közös haderő (közös fegyverzetfejlesztések az NSZK-val)
- Szerintük az enyhülés egy haszontalan folyamat, mert meggyengíti Nyugat-Európát
- Giscard d'Estaing 1980-ban külön megbeszéléseket folytatott Brezsnyevvel Moszkvában > bírálata éri (embargót nem tartják be, nem bojkottálják az olimpiát)

Franciaország 2.

- Közeledés az arab országok felé, a PFSZ elismerése (Egyiptom elsősorban, Irak, Kuvait, Szaúd-Arábia) > fegyverkereskedelem, kőolaj-import
- Párizs a közel-keleti emigráció központja
- 1981: beavatkozás Közép-afrikai Köztársaságban, Dzsibutiban és Csádban (elhúzódó háborúk)
- Egyezmény Líbiával a kőolaj-importról és finomításról (ELF)
- Melyek a francia érdekek? Észak-Dél megosztottság enyhítése, oktatás, kapcsolatok multilaterizálása (frankofón országok és párizsi afrikai-francia csúcsok)
- Fro. sértődötten reagált az egyoldalú amerikai lépésekre (a csendőrszerep már nem az övék világszinten > csak regionális szerepet kaphatnak)

Franciaország 3.

- Közös Piac: Fro. a mezőgazdasági juttatások emelését szorgalmazza
- 1985: A Rainbow Warrior (Greenpeace) elsüllyesztése
(nemzetközi konfliktus kerekedik belőle)

Franciaország 4.

1980-as évek 2. fele: újabb közeledés a szovjetekhez és Mitterand elnök kelet-európai útjai

Közös Európa

- Lassítani akarják a kelet-európai átmenetet, de bennlét a francia külpol. (Románia kiemelt partner)
- Fenntartással kezelik a német egyesítést és támogatják a keleti reformkommunistákat
- Lassítja az EGK unióvá formálódásának folyamatát (pénzügyi szempontból főként) > NSZK vezető szerepe (EURÉKA program - 1984, SEA – 1986)
- USA: partnership in leadership (a felelősség megosztása) > leértékelődő európai szerep, de a franciák felismerik: csak az integráció tud világtényező maradni, külön-külön nem
- I. Öböl-háború:** a franciák aktívak „önállóan” (de az amerikaiak mellett csak másodhegedűs szerepben) > elutasítják Irak elfoglalását

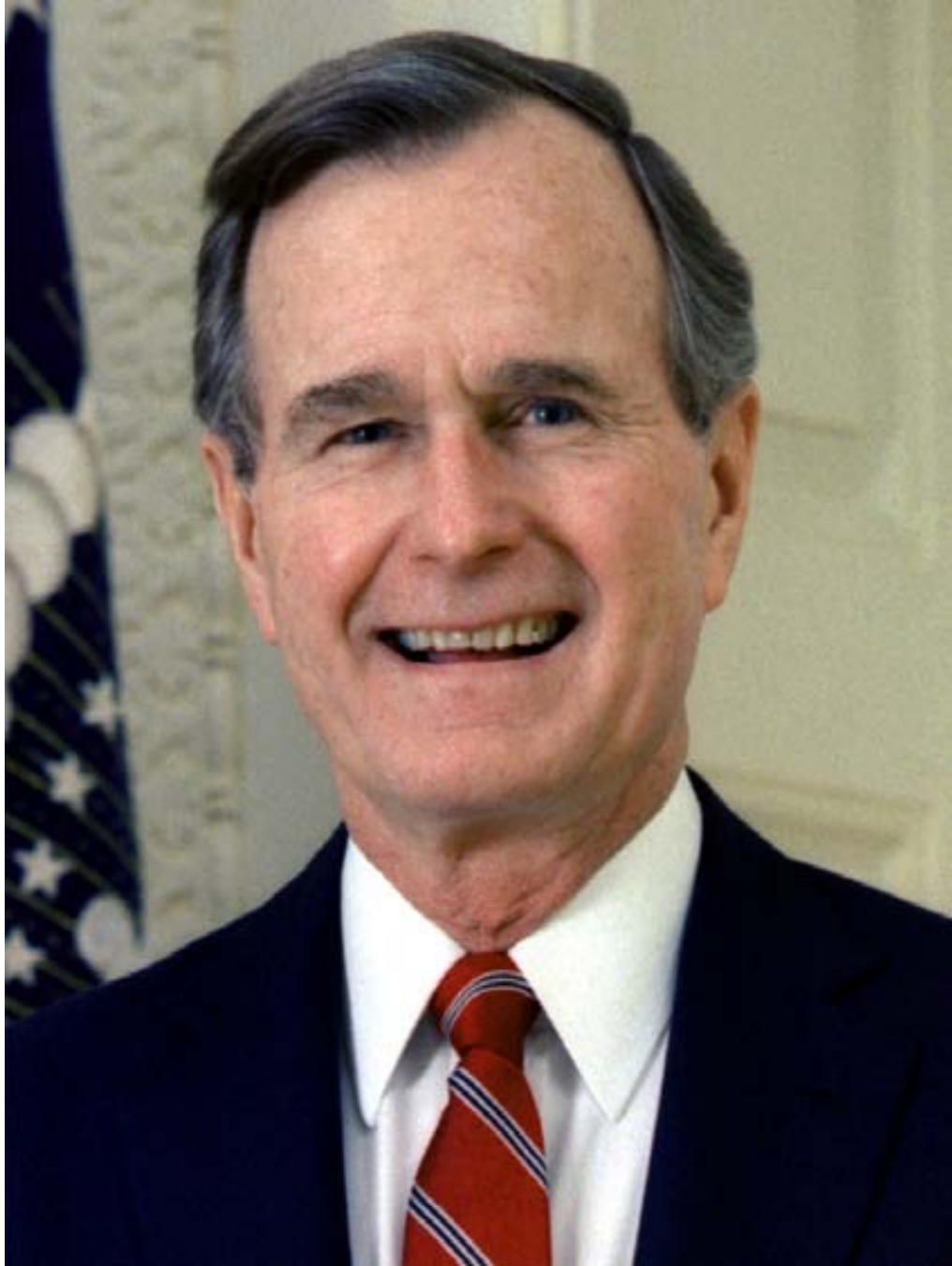
Délszláv háború: Fro. határozatlan és Szerbia mellett áll

A keleti blokk felbomlása (1985-1991)

- Csernyenko halála > 1985. **Mihail Gorbacsov** lesz a főtitkár (óvatos reformok indulnak) > glasznoszty (politikai), peresztrojka (gazdasági)
- Gorbacsov az elégséges katonai védelem híve + a keleti blokk adósságállománya ugrásszerűen emelkedik
- A Szu. „túlgyőzte” magát, nem tudta finanszírozni a jelenlétét + megroppan a fegyverkezési versenyben > ellátási gondok, technikai színvonal alulmarad a nyugattal szemben (COCOM-listák)
- Világossá válik, hogy egy nukleáris háborúban nincs győztes fél > Genf: INF megállapodások (közepes hatótávolságú rakéták leszerelése)
- 1986. Reykjavíki találkozó (bevezetik az évenkénti találkozókat)

A Szu. keresi a belső és külső pozícióit (Baltikum megmozdul, Jugoszlávia – reformok, Közép-Ázsia átalakulása, Csecsenföld, Nyugat-Karabah, Dagesztán elszakadási törekvései, a radikális iszlám megjelenése)

- NDK és Mo.: az itteni változások indítják el a „lavinát” > Kádár és Honecker lemondott + 1989. leomlott a berlini fal
- Drasztikus változások Romániában > Ceausescu házaspár kivégzése

A Szovjetunió összeomlása

- Kivonják a szovjet csapatokat Kelet-Európából és Afganisztánból > lakásépítési hullám német segítséggel (13 md márka)
- Megindul a zsidók tömeges kivándorlása Izraelbe (Romániából is)
- 1988. **Máltai találkozó:** ekkor már egy nagyhatalom tárgyal egy összeroppanó hatalommal
- Győzött a kapitalizmus a kommunizmus felett? > Fukuyama: a történelem vége
- 1991. **Moszkvai-csúcs:** a START szerződés aláírása (nukleáris leszerelési egyezmény)
- A NATO célja a szétesőben lévő Szovjetunió egyben tartása,
- 1991 augusztusában konzervatív-puccs Moszkvában (Janajev, Borisz Pugo) > a KGB készítette elő és egy rendkívüli bizottság áll fel Gorbacsov távollétében > Jelcin, Oroszország elnöke felszólította a hadsereget az ellenállásra, országos sztrájkok és puccs-ellenes tüntetések > a „nyolcak bandáját” letartóztatják
- Megindul az elszakadás (Balti államok), létrejön a FÁK, majd 1991. december 31-én megszűnik a Szu., az új elnök Jelcin lett

Soviet Union Administrative Divisions, 1989

DEPOSITORY

The United States Government has not recognized the incorporation of Estonia, Latvia, and Lithuania into the Soviet Union. Other boundary representation is not necessarily authoritative.

A hidegháború vége

- A párizsi béke értelmét veszíti
- Németország egyesül ($4+2=5$) > villámgyorsan megtörténik (NDK menekülthullámmal veszi kezdetét – 150 000 fő > Horn Gy. tárgyalásai az NDK-ban) > 1989. november 9. megnyíltak a határok
- 1990. Genscher és Kohl tárgyalásai Moszkvában > zöld út az egyesítés előtt
- 1991. Ottawa: „**nyitott égbolt**” konferencia: a németek visszakapják az önrendelkezésüket
- Életbe lép a vámunió és a valutareform (közös német márka lesz)
- Németország belépett a NATO-ba és teljes tagúként az EGK tagja lett
- Kelet-No. gazdasága összeroppant

A hidegháború vége

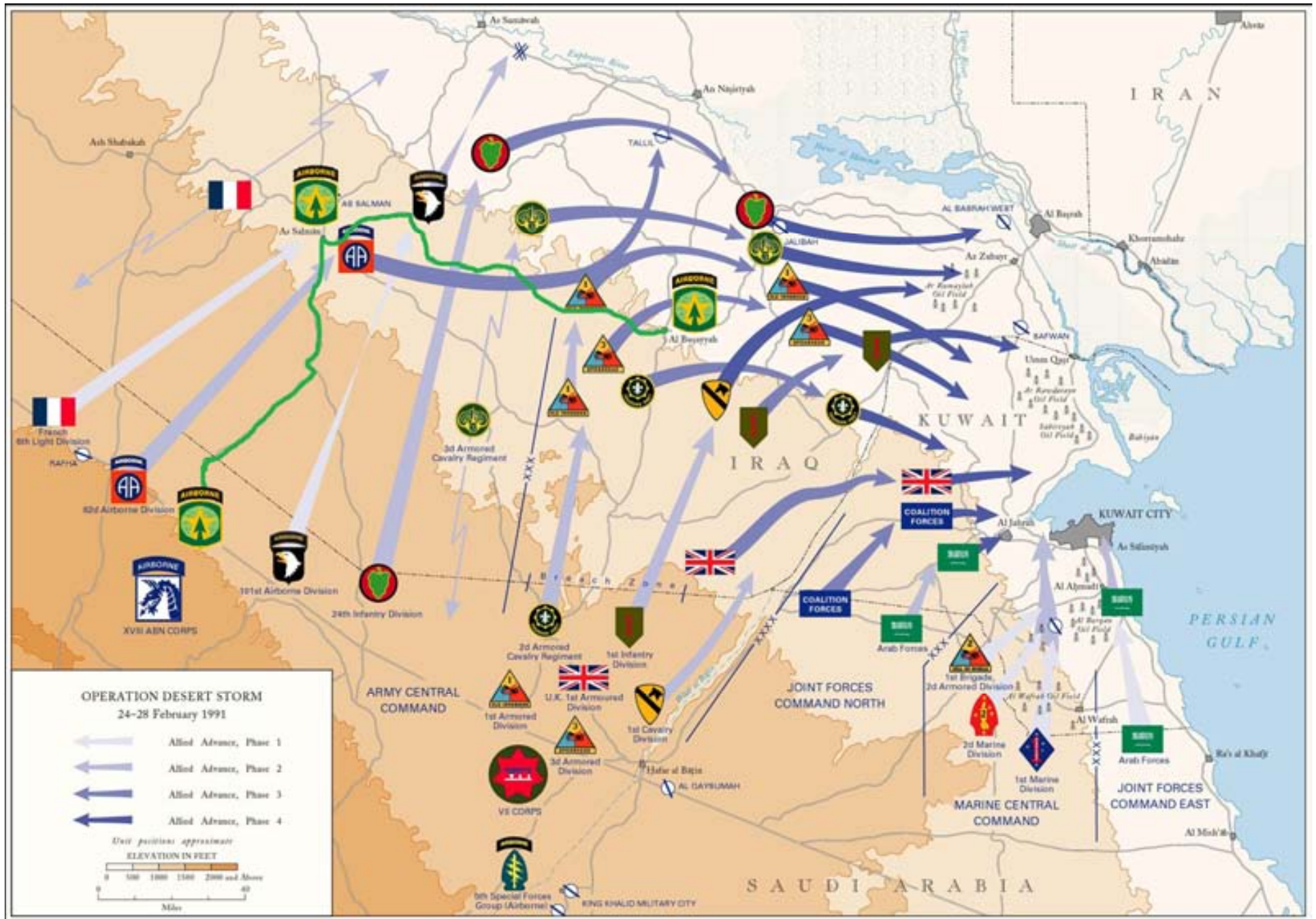
- A kapitalizmus átveszi a gazdasági irányító szerepet
- Pax Americana (az USA évtizede)
- Új pólusok felemelkedése (Kína, India, Brazília)
- Egyéb problémák felszínre törnek (környezeti válság, társadalmi egyenlőtlenségek, harmadik világ problémái, demográfiai robbanás stb.)

1992. Rio de Janeiro – Föld-csúcs

1997. Kiotói Jegyzőkönyv

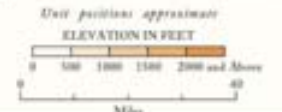
I. Öböl-háború

- Azonnali kihívás, az USA vezetésével szövetséges koalíció formálódik
1990. augusztus: Irak lerohanja a szomszédos Kuvaitot (nacionalizmus és gazdasági indokok)
- ENSZ:** szankciók Irak ellen és ultimátum: 1991. január 15-ig el kell hagynia Kuvaitot
- Sivatai vihar hadművelet (USA vezetéssel, brit, francia, olasz, ausztrál, lengyel, kanadai, egyiptomi) > rábírní Irakot a megadásra
 - Scud rakéták kilövése Izraelre
 - Intelligens bombák, Lopakodó (F-117) bevetése
1991. február 27. Bush fegyverszünetet hirdetett, Irak bejelentette, hogy kivonja a csapatait Kuvaitból, de nem ismerte el a biológiai fegyverek gyártását

OPERATION DESERT STORM
 24-28 February 1991

← Allied Advance, Phase 1
 ← Allied Advance, Phase 2
 ← Allied Advance, Phase 3
 ← Allied Advance, Phase 4

ARMY CENTRAL COMMAND
 U.K. 1st Armoured Division
 1st Armoured Division
 3d Armoured Division
 VS CORPS
 8th Special Forces Group (Abernethy)

JOINT FORCES COMMAND NORTH
 3d Armoured Cavalry Regiment
 1st Infantry Division
 1st Cavalry Division
 13th Air Assault Division (Light Helicopter)

MARINE CENTRAL COMMAND
 2d Marine Division
 1st Marine Division

JOINT FORCES COMMAND EAST
 Arab Forces

COALITION FORCES
 Arab Forces

Other Units: French 8th Light Division, 82nd Airborne Division, XVII ABN CORPS, 101st Airborne Division, 24th Infantry Division, 3d Armoured Cavalry Regiment, 1st Infantry Division, 1st Cavalry Division, 3d Armoured Cavalry Regiment, 1st Infantry Division, 1st Cavalry Division, 13th Air Assault Division (Light Helicopter), 8th Special Forces Group (Abernethy), 2d Marine Division, 1st Marine Division, Arab Forces.

Jugoszlávia szétbomlása és a délszláv háború

1986. Milosevic lesz a JKSZ (Jugoszláv Kommunista Szövetség) szerb pártelnöke

- Fellobbanó nacionalizmus Koszovó miatt > ott élő szerbek „elnyomása miatt” és a másutt élő albánok miatt
- Szlovéniában változások indulnak meg > pluralizmust követelnek (liberális reformok)
- Szerb nemzeti sérelmek > nem akarják finanszírozni az elmaradottabb tartományokat (a szerb gazdaság lemaradt Ho. és Szlo. mögött)
- Milosevic úgy akarja megteremteni saját legitimitását, hogy a nacionalizmust a nagypolitika szintjére emeli

A válság felé

- A köztársaságok ellenzik a recentralizációs törekvéseket
- Milosevic a saját embereit juttatja hatalomra Montenegróban és Szerbiában
- Szerb nagygyűlések (1988-1989) > Szerbia az alkotmány módosításával magába olvasztja a tartományokat, megjelenik a nagyszerb eszme
- Szlovénia a köztársaság törvényeit a szövetségi felé helyezte > felbomlás jelei
- Koszovó önálló köztársaságot kiált ki albán vezetéssel

Fő kérdés:

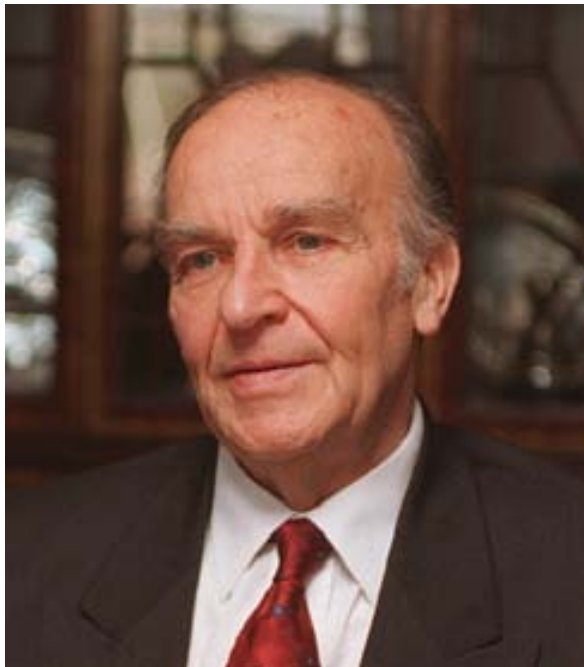
föderáció (szerbek), vagy konföderáció (szlovének)

Pluralizálódás

- Pártok létrejötte, elsőként Szlovéniában
- Rendszerváltás és pártrendszer reform párhuzamosan
- **Horvátországban** is feléled a nacionalizmus (válaszreakció) > Tudjman vezetésével (HDZ) > Nagy-Horvátország eszméje Boszniával > megnyerik a választásokat 1990-ben
- **Szerbiában** a JKSZ utódpartja, a Szerb Szocialista Párt nyert (posztkommunista-nacionalista), a Vajdaság különálló politikája (magyarok különutassága)
- **Bosznia:** szerb párt, horvát párt és a bosnyák muszlimok pártja (Izetbegovics) > utóbbi nyeri a választásokat

Nemzeti-államjogi törésvonal köré szerveződik minden párt

1990-es választások: kettős hatalom jött létre: köztársaságok és a szövetségi szint keveredik

A háború felé

- Nagyszerb álmok > már nem szövetségben gondolkodik és kezdi kisajátítani a szövetségi hadsereget (szerb fölény)
- Új Jugoszlávia valójában új Szerbiát jelentené Milosevic szerint
- Megszűnt a jugoszláv identitás
- Határrevízió kérdése kerül előtérbe > etnikailag vegyes területek
- Az EK a reföderációt támogatja és nem a szétválást > reformokat sürgetnek
- Milosevic tudatosan juttatja zsákutcába a tárgyalásokat

A háború (1991-1995)

1990 nyarától fegyveres összecsapások Bosznia területén

- Horvátország és Szlovénia népszavazás után kikiáltja a függetlenségét > megvonják a szerbek jogait > krajina szerb felkelés (létrehozták a szerb autonóm körzetet)
- Az SDS radikalizálódott, a jugoszláv hadsereg a szerbek védelmében lépett fel
- Megkezdődik a milíciák felfegyverzése
- Horvátország 1991. júniusában bejelentette, hogy kilép a szövetségi köztársaságból
- Szlovénia szintén a kilépés mellett döntött, de etnikailag homogén és erős fegyveres ereje van > a hadsereg és a belügyi erők támadást indítottak Szlovénia ellen (10 napos háború) > a szlovén csapatok komoly véderőt képviseltek > októberre a hadsereg kivonult Szlovéniából

A háború (1991-1995)

- A jugoszláv hadsereg előzönlí a horvát-szerb határ menti területeket > a szerbek lakta területek elszakítása a cél > etnikai tisztogatások (szerb szabadcsapatok – Arkan, Seselj, Draskovic)
- Vukovár ostroma, Eszék és Dubrovnik bombázása
- Kiérnek a tengerig és elszakítják Dalmáciát, de a horvátok év végéig visszaszorítják őket (fegyverembargó van érvényben > horvát diaszpóra finanszírozása és a magyar Kalasnyikov-ügy)
- Rendezési tervek már 1991-ben > hágai megbeszélések a jövőről > Szerbia elutasítja a békés rendezést, neki az addig elfoglalt területek megfeleltek volna (status quo befagyasztása és utána tárgyalás)
- Németo. már az önállóság mellett van

A háború (1991-1995)

1992. ENSZ csapatok érkeznek Horvátországba (UNPROFOR) 14 ezer fő
- A jug. hadsereg kivonul Horvátországból, a horvátok 1993-ra visszafoglalják a területeiket (hadiipar kiépülése + német támogatás)
 - Boszniai háború: horvát-szerb-bosnyák csapatok (káosz)
 - 1995. a horvát hadsereg visszafoglalja Knint és Krajna nagy részét (Vihar hadművelet) (szerb menekültáradat és etnikai tisztogatások – Gotovina, Tudjman)

Bosznia (1991-1995)

- Bosznia kikiáltja a függetlenségét (muszlim többség)
- A jug. hadsereg körülfárja Szarajevót (Mladic, Karadzic) és elfoglalja Bosznia nagy részét
- Etnikai tisztogatások indulnak meg, szabadcsapatok kegyetlenkedései
- A muszlim városok biztonsági övezetté nyilvánítása, NATO légiellenőrzés (csak papíron létezik)
- Muszlimok beözönlenek Ho.-ba a szerbek elől > 1992. kitört a horvát-muszlim háború
- 1995-re elfajul a háború > megállíthatatlannak tűnik a vérengzés (NATO bombázások Boszniában >a cél Szarajevó felszabadítása volt)

A békeszerződés (1995)

- 4 megoldási tervet született 1992-1994 között Bosznia felosztására, vagy föderatív átszervezésére > közben folyik a háború és változnak az erőviszonyok, a horvát-bosnyák csapatok gyors előretörése folytatódik
- A muszlimok az összes tervet elutasították (a horvátoknak jutna a fejlett ipari területek nagy része)
- 1994-től nagyhatalmi egyeztetés osztja fel Boszniát horvát-muszlim és szerb részre > Karadzic elutasította, de Belgrád embargót vezetett be Szerb Bosznia ellen (Karadzic már veszélyessé vált Milosevic számára is)
- Belgrád elszigetelődött, gazdaságilag és katonailag is kimerült (a paramilitáris egységek már önállóan döntenek > Srebrenica)
- Daytonban (USA) 1994-ben megkezdődtek a hivatalos béketárgyalások (végre az USA is a béke mellett dönt, az európaiak hezitáltak, Moszkva a szerbek mellett volt, Ho. és Bosznia céljai nem vállalhatók a nemzetközi közösség számára)
- 1995-ben született meg a megállapodás (Hoolbrooke-terv) > Daytoni békeszerződés (Párizsban írták alá) > a Jugoszlávia elleni embargó felfüggesztése, Bosznia felosztása egy szerb és egy horvát-muszlim részre
- Az IFOR 60 ezer fővel bevonul Boszniába (nemzetközi haderő, NATO és ENSZ csapatok)

Daytontól Koszovóig

- A békeszerződés befagyasztotta a boszniai status quo-t (nincs belső kohézió, lényegében 3 eltérő háttérű országrészről van szó)
- Ho. etnikailag homogénné vált, területeinek integrációja 1998-ra befejeződött
- **Kis-Jugoszlávia (Szerbia és Montenegro)** kereste az együttélés lehetőségeit (2006-os népszavazás > Montenegro függetlenné vált), a poszt-milosevicsi despotikus hatalom megmaradt (korrupció, gazdasági recesszió, munkanélküliség, elszigeteltség)
- Az albán kérdés megoldatlan maradt (Koszovó, Macedónia), 2 milliós albán tömb > Koszovó lényegében párhuzamos albán államként funkcionált > 80% albán, nem is beszélnek szerb nyelven (politikai veszély egyben)
- Létrehozzák az UCK-t – Koszovói Felszabadítási Hadsereg (albán támogatással) > terrorista akciók a szerbek ellen
- 1997-ben összeomlott Albánia egy piramisakció következtében, Olaszország ideiglenesen megszállta az országot
- 1998-ban az UCK meghirdette Koszovó elszakadását > Szerbia lép és szétszórja az UCK-t (városokban a szerb hadsereg tartja fenn a rendet) > Szerbia mozgósított, a NATO olyan követeléseket állított, melyeket Belgrád nem fogadhatott el

Szerbia bombázása 1999.

1999. március: Szerbia bombázása > nincs nagyhatalmi összhang és a nemzetközi joggal is ellentétes (preventív csapásnak nevezik) (3 hónapig tartó bombázások)
- A szerbek a nemzetközileg elismert határaikat védelmezték (belügy) > a lakosság támogatja a kormányt
 - A szerbek bevonultak Koszovóba és elűztek két hónap alatt 800 ezer albánt
 - Május 8. A NATO lebombázza a kínai nagykövetséget (Lopakodó-ügy)
 - A KFOR bevonult Koszovóba > Szerbia kiürítette a tartományt és nemzetközileg teljesen elszigetelődött > Oroszország az egyetlen támogatója

